

VATANDAŞLARIN YASAMA ORGANI OLARAK TBMM (TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ)'NİN YASAMA SÜREÇLERİNE ELEKTRONİK YOLLARLA KATILMA İMKÂNLARININ ARAŞTIRILMASI VE YASAMA SÜREÇLERİNE DAHA AKTİF KATILIM İÇİN ÖNERİLER

Suggestions for Researching the Possibilities of Citizens to Participate in the Legislative Processes of the GNAT (Grand National Assembly of Turkey) as the Legislative Body Through Electronic Means and more Active Participation in the Legislative Processes

Dr. Hakan YILDIRIM

Ankara/Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-5959-2691

Cite As: Yıldırım, H. (2021). “Vatandaşların Yasama Organı Olarak Tbm (Türkiye Büyük Millet Meclisi)'Nin Yasama Süreçlerine Elektronik Yollarla Katılma İmkânlarının Araştırılması Ve Yasama Süreçlerine Daha Aktif Katılım İçin Öneriler”, International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 7(40): 15-22.

ÖZET

Günümüzde demokratik anayasal bilgi anlayışının tartışılmaz temel unsuru olarak kabul edilen ilke erkler ayrılığıdır ve bunlar yasama-yürütme-yargı olarak adlandırılır. Tabi ki yasama bir süreçtir. Sosyolojik bir ihtiyacın hayatın çeşitli alanlarında ortaya çıkmasıyla başlayan süreç ideal olarak tüm paydaşların görüşleri alındıktan sonra tasarı-taslak-kanunlaşma süreçlerinden geçer. Tüm paydaşların oluşum sürecindeki yasa hakkındaki görüşlerinin alınması çok büyük bir öneme sahiptir. Zira kanunlar özünde sosyolojik ve tarihsel süreçte ortaya çıkan ihtiyaçlara göre hazırlanır ve şekillenir. Vatandaşların bireysel katılımı ise bu ihtiyacın yasa metnine düzgün yansıtılması için büyük bir öneme sahiptir. Günümüzde bir yasa hazırlanma sürecinde o konunun uygulayıcısı durumundaki devlet kurumları çoğunlukla tasarı metnini bizzat hazırlayan olma durumundadır. Dolayısı ile kurumların görüş ve önerilerinin daha en başından alındığını söylemek yanlış olmaz. Öte yandan kısıtlı ve yetersiz bile olsa konunun paydaşı durumundaki STK'ların da görüş ve önerilerine başvurulduğu görülmektedir. Ancak vatandaşların bireysel olarak yasama süreçlerine katılımının çok rahat ve kolay olmadığı görülmektedir. Bireylerin Elektronik ortam ve usullerle yasama süreçlerine katılımının yolları ve önündeki engeller ile yapılması gerekenler bu makalede ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: TBMM, Yasama süreçleri, Elektronik Katılım

ABSTRACT

The principle accepted as the indisputable basic element of democratic constitutional understanding of knowledge today is the separation of powers and these are called as legislative-executive-judiciary. Of course, legislation is a process. The process that starts with the emergence of a sociological need in various areas of life, ideally passes through the draft-draft-enactment processes after the opinions of all stakeholders are received. It is of great importance that all stakeholders receive their views on the law in the formation process. In essence, laws are prepared and shaped according to the needs emerging in the sociological and historical process. Citizens' individual participation is of great importance for the proper reflection of this need in the text of the law. Nowadays, in the process of drafting a law, state institutions that are the enforcers of that issue are often required to prepare the text of the draft. Therefore, it would not be wrong to say that the opinions and suggestions of the institutions were taken from the very beginning. On the other hand, it is seen that the opinions and suggestions of NGOs, which are stakeholders of the issue, even if they are limited and inadequate, are consulted. However, it is observed that the participation of citizens individually in the legislative processes is not very comfortable and easy. In this article, the ways and obstacles to the participation of individuals in the legislative processes through electronic media and procedures, and what to do are discussed.

Key Word: GNAT, Legislative Processes, Electronic Participation

1. GİRİŞ

Demokratik ve anayasal devlet sisteminin en temelinde kuvvetler ayrılığı vardır. Bu kuvvetler yasama-yürütme-yargı'dır. TBMM yasam organıdır. 23 Nisan 1920'de kurulan TBMM devletimizin kurucu organıdır.

Tüm devlet kurum ve kuruluşları yasa ile kurulur. Çalışma usul ve esasları, kadroları ve bütçeleri TBMM tarafından hazırlanır. Dolayısı ile devletimizin kurucu unsuru TBMM'dir. Bu kurum günümüzde de yasama organıdır. Ankara Ulus meydanında bulunan I. Türkiye Büyük Millet Meclisi binasının inşasına, 1915 yılında başlanmıştır. İlk İttihat ve Terakki Cemiyeti kulüp binası olarak tasarlanmış binanın planı evkaf mimarı Salim Bey tarafından yapılmış, inşasına ise kolordunun askeri mimarı Hasip Bey nezaret etmiştir. TBMM ilk kurulduğu yıl olan 1920'de bugün Ulus'ta müze olarak kullanılan ve TBMM'ye bağlı olan binadır (Arkitera, 2009). Birinci Meclis Binası, Kurtuluş Savaşı Müze'si olarak adlandırılmıştır.

Burada 3 yıl hizmet verdikten sonra yine Ulus'ta bulunan ve bugün Kültür Bakanlığı'na bağlı müze olarak kullanılan binaya taşınmıştır. İkinci Meclis Binası, Cumhuriyet Müzesi olarak adlandırılmıştır.

27 Mayıs askeri müdahalesinin ardından açılan ve halen kullanılmakta olan bina 1961'den sonra hizmet vermekte olup üçüncü Meclis binası olarak da bilinmektedir. Günümüzdeki bina da, Cumhuriyet dönemine ait izler taşımakta olup ziyarete açıktır (TBMM, 2012).

Her üç bina ve bunların üzerinde oturduğu parseller ve bina müstemilatı korunması gereken kültür ve tabiat varlıklarından olduğundan, 2863 No'lu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun kapsamı alanındadır. Ancak aynı kanunun 10 maddesinin ikinci fıkrası² kullanılmakta olan bina için istisna getirebilecek bir hüküm ortaya koysa bile, TBMM parselindeki iş ve işlemler için yine de Kültür Varlıkları Koruma Yüksek Kurulu³, (halk arasında Anıtlar Yüksek Kurulu olarak da bilinir) onay alınmaktadır.

TBMM'nin halen çalışmalarını sürdürdüğü üçüncü binasının mimarı, 1938'de açılan proje yarışmasını kazanan Prof. Clemens Holzmeister'dır. Avusturyalı mimar Prof. Holzmeister aynı zamanda başkent Ankara'daki pek çok devlet yapısının da mimarı olarak önemli sayılabilecek bir şahsiyettir. TBMM bahçesinde Clemens Holzmeister'in bronz bir anıtı bulunmaktadır. Holzmeister 27 Mart 1886'da Tirol'de Fulpmes kentinde doğdu. 1906-1913 yılları arasında Viyana Teknik Üniversitesi'nde mimarlık eğitimini tamamladı, 1919'da Roma Dönemi'nden başlayarak kilise yapımını inceleyen tezi ile doktor unvanını aldı (TBMM, 2012). TBMM, 11 Ocak 1937'de çıkardığı bir yasayla, "Türkiye Cumhuriyeti'nin varlığını, yirminci asrın mimarî özelliklerine uygun ve bir abide niteliğinde" yeni bir parlamento binasının yapımı için proje yarışması açmayı kararlaştırdı. 14 projenin katıldığı yarışma 28 Ocak 1938'de sona erdi ve jüri birinciliğe değer üç proje seçti. Clemens Holzmeister' in projesi bu üçü arasından seçildi. Binanın inşaatına 26 Ekim Binanın temeli 1939'da dönemin Meclis Başkanı Abdülhalik Renda tarafından atıldı. İkinci Dünya Savaşının başlaması ve bu yıllardaki büyük ekonomik kriz sebebiyle zaman zaman binanın yapımına ara verildi. Menderes'in son döneminde 1957'den sonra yapımı hızlandırılan yeni Meclis Binası, 27 Mayıs'ın gölgesinde 6 Ocak 1961'de hizmete açıldı (TBMM, 2012).

Yaklaşık 475 dönüm bir arazi içinde bulunan Meclis ana binasının yerleşim alanı 19 dönümdür. Faydalı iç mekânlar itibarıyla toplam alanı 57 dönümdür. 5 katlı olan binanın ön cephe uzunluğu 248 metredir. TBMM binasının mimari özellikleri ve genel yapısı, Türkiye Cumhuriyeti'nin gücünü ve parlamentonun mehabetini simgeleyecek biçimde, ağır başlı, sağlam ve dayanıklı nitelikte tasarlanmıştır. (TBMM, 2012). Meclis kampüsüne girişler başlıca, sağ ve solda Atatürk Bulvarı ve Dikmen Caddesi üzerindeki iki ana kapıdan ve Lojman girişi olarak bilinen Güvenlik caddesinden olmak üzere 3 kapıdan sağlanmaktadır (TBMM, 2011).

Günümüzde TBMM fiziksel olarak halkın erişim ve ziyaretine açıktır. Modern Dünyadaki benzerleri gibi etrafı tellerle ve duvarlarla örülü değildir. Ama ziyaret edilmesi ve girilmesi görüldüğü ölçüde kolay değildir. Oldukça yüksek sayılabilecek sayılarda koruma görevlisi TBMM kapılarında ve girişlerinde görev yapmaktadır. Giriş çıkışlarda TBMM çalışanlarına ve ziyaretçilerine ayrıntılı aramalar yapılmaktadır. Bu durum prosedürleri katılaştırmakta ve bütçe görüşmeleri gibi özel günlerde TBMM içine ziyaretçi almamaya kadar varmaktadır.

Öte yandan ziyaretlerle yasama süreçlerine katılımın sağlandığını düşünmekte mümkün değildir. Çağın modern ve dijital erişim teknikleri kullanılarak bu süreçler bireylerin katılımına müsait hale getirilebilir. Bu çalışmada bireylerin ve paydaşların yasama süreçlerine en başından itibaren katılımı için yapılması gerekenler ele alınmıştır. Genel olarak TBMM'nin ve yasama süreçlerinin işleyişi anlatılmıştır. Ardından sürecin en önemli aktörleri olan Milletvekillerine TBMM içindeki çalışma odalarında gidilerek erişilmesi tartışılmıştır. Son olarak ise çağın modern imkanları çerçevesinde bireylerin yasama süreçlerine elektronik erişim araçları ile ulaşım yolları ve bunun için yapılması gerekenler anlatılmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. TBMM İşleyişi

2.1.1. Genel Kurul

TBMM'nin yasama, denetim ve diğer faaliyetlerinin yürütüldüğü nihai karar organıdır. Komisyonlarca görüşülen kanun tasarı ve teklifleri Genel Kurulda kabul edilerek kanunlaşmaktadır. Yazılı soru önergesi dışındaki bilgi edinme ve denetim yollarına ilişkin önergeler Genel Kurulda bilgiye sunulmakta veya görüşülmektedir. Ayrıca Genel Kurulda Anayasa, İçtüzük ve kanunlarda öngörülen çeşitli konularda kararlar alınmakta ve bazı seçimler (Bazı üst kurul ve karar organları gibi) yapılmaktadır.

2.1.2. Genel Kurulun Çalışma Gün Saatleri

İçtüzüğe göre, TBMM Genel Kurulunun salı, çarşamba ve perşembe günleri 15.00-19.00 saatleri arasında çalışsa da Danışma Kurulunun önerisi üzerine Genel Kurul'un kararıyla Meclis farklı saatlerde ve haftanın diğer günlerinde de toplanabilir (İçtüzük).

TBMM'de hayat Genel Kurul çalışmalarına göre şekillenir. Genel Kurul Çalışıyorsa Berber, Lostra, Lokantalar da çalışır. Ayrıca mesai saatleri dışında bile her birimden nöbetçi personel bulunur.

2.1.3. Birleşim

Genel Kurulun belirli bir günde açılan toplantısına birleşim denir. Her birleşim bir numara alır. Örneğin milletvekili genel seçiminden sonra toplanan TBMM'nin ilk toplantısı 1. Birleşim, bir sonraki toplantısı 2. Birleşim olup yılsonuna kadar artarak devam eder. Genel Kurul toplantılarına çeşitli nedenlerle ara verilebilir. Bir birleşimin ara ile bölünen her kısmına oturum denir. Her aradan sonra Genel Kurulu yöneten Başkan o birleşimin kaçınıcı oturumunu açtığını ifade eder. Genel kural, TBMM Genel Kurulunun salı, çarşamba ve perşembe günleri 15.00-19.00 saatleri arasında çalışmasıdır (İçtüzük).

2.1.4. Genel Tatil Günleri

Çalışma gün ve saatlerine bakılırsa bir Milletvekilinin haftanın 4 gününü seçim bölgesinde geçirmesi mümkündür. Hatta salı günü yakın bir vilayetten yola çıkan Vekil, ya da uçakla gelen bir vekil saat 15'deki kurul toplantısına yetişebilir. Ancak uygulamada bu durum birçok kez böyle olamamaktadır. Tatil, TBMM'nin çalışmalarının belli bir süre ertelenmesidir. TBMM iç tüzük uyarınca, her yıl kendiliğinden 1 Temmuz günü 30 Eylül'e kadar tatile girer. Ancak, Danışma Kurulunun önerisi üzerine Genel Kurul, tatile girilmeyip 1 Temmuz'dan sonra da çalışmalara devam edilmesi kararı alabilir. Bu durumda pratikte bu şekilde olmamaktadır. Özellikle 2009 yılından sonra Anayasa ve seçim çalışmaları tatilleri çalışmalar yüzünden değiştirmiştir (İçtüzük).

2.1.5. Ara Verme

TBMM'nin tatil dışında 15 günü geçmemek üzere çalışmalarını ertelemeştir. TBMM'nin ara verme kararı alması, Danışma Kurulunun bu konudaki önerisinin Genel Kurulca oylanıp kabul edilmesi suretiyle olmaktadır. Bütçe görüşmeleri sonrası ve Şubat tatiline denk gelen dönemde ve Ramazan aylarına gelen dönemlerde ve ayrıca çok yoğun tempolu çalışmaların akabinde bu şekilde ara verilebilmektedir. TBMM tatil ve ara vermede iken, İçtüzükte öngörülen yasal süreler işlemez. Ancak Meclis Başkanının teklifi üzerine Genel Kurulca izin verilen komisyonlar tatil ve ara verme sırasında da çalışmalarını sürdürebilir (İçtüzük).

TBMM, tatilde iken veya ara vermiş iken ortaya çıkabilecek önemli bir konuyu görüşmek için Cumhurbaşkanı veya Meclis Başkanının çağrısı üzerine toplanabilir. Bu toplantılara olağanüstü toplantılar denilir. TBMM Başkanı doğrudan toplantı çağrısında bulunabileceği gibi, üyelerin beşte birinin imzasını taşıyan gerekçeli önergedeki çağrı istemini en geç 7 gün içinde yerine getirir. TBMM, Cumhurbaşkanı veya Meclis Başkanınca yapılan çağrıda belirtilen gün ve saatte toplanır (İçtüzük).

Olağanüstü toplantının başlayabilmesi için birleşimin başında yapılan açılış yoklamasında en az üye tam sayısının üçte birine tekabül eden sayı olan 184 milletvekilinin Genel Kurulda hazır olması gerekmektedir. Bu sayı bulunamazsa çağrı düşer (Anayasa, Madde 96)

2.1.6. Divan

TBMM Anayasaya göre bir yasama organı olarak Hükümetin, yani icara organının üzerindedir. Öte yandan Hükümet emirlerini doğrudan uygulayan bir kurum görüntüsü ortaya çıkarsa kuvvetler ayrılığı ilkesi bu durumdan zarar görür. Bu yüzden ki, Divan; 'Meclisin Bakanlar Kurulu' olarak adlandırılır. TBMM Başkanlık Divanının, TBMM'nin iç idari işleyişinde ve yasama faaliyetlerinde önemli bir fonksiyonu vardır. Başkanlık Divanı, TBMM Başkanı, başkan vekilleri, idare amirleri ve kâtip üyelerden oluşur. Başkanlık Divanı; siyasi parti gruplarının güçleri oranında temsili sağlanmak suretiyle 15 üyeden teşekkül ettirilmiştir (1 başkan, 4 başkanvekili, 3 idare amiri ve 7 kâtip üye). Genel Kurul, gerektiğinde Danışma Kurulunun önerisi üzerine idare amirlerinin veya kâtip üyelerin sayısını artırabilir. Ancak devlet protokolünde önemli bir sıra olan başkan vekillerinin sayısı 4'ten fazla olamaz (İçtüzük).

Genel Kurul birleşimleri, haftalık nöbet sırasına göre başkanvekilleri tarafından yönetilmektedir. Meclis Başkanı gerekli gördüğü birleşimlerde Genel Kurul toplantılarını yönetir. Toplantı süresince iki kâtip üyenin de yerlerinde hazır bulunması gerekir. Genel Kurul'a hitaplı okumalar bu üyeler tarafından yapılır. Başkanlık

Divanının görevlerinden bazıları şunlardır: 1) TBMM Genel Sekreterliği (18.12.2011 sonrası İdari Teşkilat) ile idari kararlar ve özlük haklarını ilgilendiren pek çok konuyu görüşülerek karara bağlamak. 2) Komisyon çalışmalarının Genel Kurulun toplantı saatlerinde sürdürülebilmesine izin vermek. 3) Üyelikle bağdaşmayan bir görevi sürdürmekte ısrar eden milletvekilinin durumunu incelemek. 4) Genel Kurulda tutulan tutanağın düzeltilmesi için yapılan başvurular üzerine gerekli incelemeleri yapmak (İçtüzük).

2.1.7. Komisyonlar

Komisyonlar, sürekli ve belirli süreli olarak iki gruptur. Belirli sayıda milletvekilinden oluşan komisyonların, yasama ve denetim faaliyetlerinde özel önem taşır. Kanun yapım sürecinin ilk adımını oluşturan komisyonlar, kendilerine havale edilen kanun tasarı ve tekliflerini rapora bağlayarak Genel Kurul'da görüşülmeye hazır hale getirirler. Uygulamada konunun daha ayrıntılı incelenebilmesi için zaman zaman ilgili komisyon bünyesinde alt komisyonlar kurulabilir. (Anayasa Madde 96 - Anayasada, başkaca bir hüküm yoksa Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının en az üçte biri toplanır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir; ancak karar yeter sayısı hiç bir şekilde üye tam sayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz.) Pek çok kanunun anlaşılabilmesi açısından komisyon görüşme ve tutanakları özel bir öneme sahiptir (İçtüzük).

Bazı komisyonların, kanun tasarı ve tekliflerini inceleme görevlerinin yanı sıra kanunlarla verilmiş başka görevleri de bulunmaktadır. Kanun yapım sürecinde yer almayan bazı daimî komisyonlar denetim işlevi görmektedir. Meclis araştırması ve Meclis soruşturması komisyonları ise geçici denetim komisyonlarıdır. TBMM'de çok özel bir öneme sahip komisyon da Bütçe Komisyonu'dur. Anayasa ile kuruluşu belirlenmiş, 40 üyeli bir komisyondur (Anayasa). İktidar partisinin mutlak üstünlüğü olan bu komisyon, bu özelliğinden dolayı pek çok önemli konunun görüşüldüğü bir komisyondur. TBMM idari teşkilatından bir başkanlık sadece bu komisyonun sekreteryasını yürütmektedir (İçtüzük).

2.1.8. İçtüzük

TBMM'nin yapısını ve işlevlerini düzenleyen kurallar bütünü olan İçtüzükte; Meclis Başkanlığı, Başkanlık Divanı, Danışma Kurulu, komisyonlar ve Genel Kurul gibi kurumların yapısı ve işleyişleri düzenlenmekte, kanun yapım süreci, denetim yolları ve Meclisin diğer faaliyetlerine ilişkin hükümler yer almaktadır. İçtüzükte yapılan değişiklikler Anayasa Mahkemesi'ne götürülebilir. 367 oylaması olarak bilinen 2007 yılındaki Cumhurbaşkanlığı seçimi sırasında Anayasa Mahkemesi, İçtüzüğün eylemli (fili) olarak değiştirildiğinden bahisle bir karar vererek seçimleri iptal etmişti (1.5.2007 Tarih ve 45 Sayılı Anayasa Mahkemesi Kararı).

Hukuki niteliği itibarıyla parlamento kararı olan TBMM İçtüzüğü, dayanağını Anayasadan alır. Anayasanın 95.maddesine9 göre, TBMM çalışmalarını kendi yaptığı içtüzük hükümlerine göre yürütür. Parlamentoların kendi içtüzüklerini yapması yukarıda Divan bahsinde de anlatıldığı gibi, kuvvetler ayrılığı ilkesi doğrultusunda yönetsel bağımsızlıklarının bir gereğidir. Yürürlükteki TBMM içtüzüğü 186 maddeden oluşmaktadır. 5.3.1973 tarihinde kabul edilen içtüzükte bugüne kadar 13 kez değişiklik yapılmıştır (Neziroğlu v.d., 2011).

2.2. Yasama Süreçleri

Yürürlükteki Anayasamıza göre “Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri” başlıklı 87. maddesi (TBMM)'nin görev ve yetkileri arasında yasa koymak, değiştirmek ve kaldırmak konularını da sayılmıştır. Ayrıca yine Anayasamızın 88. Maddesinde ise ‘Kanun teklif etmeye milletvekilleri yetkilidir’ denilmektedir. Buna göre bireyler veya vatandaşlar yasa teklifinde bulunamazlar. Kanun yapılma süreci teklif veya tasarıyla başlar.

2.2.1. Kanun Tasarıları

Bir kamu kurumu tarafından hazırlanan çalışma taslağı, ilgili diğer kamu kurumlarının görüş ve katkıları alındıktan sonra Cumhurbaşkanlığına gider. Kanun tasarısı Bakanlar Kurulu üyeleri tarafından imzalandıktan sonra buna tasarı şeklini alır. Tasarı Cumhurbaşkanlığı tezkeresi ile TBMM'ye gider. Tasarı önce TBMM'deki ihtisas komisyonlarına gider. Bu komisyonlar Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan siyasi partilerin temsilcilerinden oluşur.

İhtisas komisyonlarında görüşülmekte olan tasarı komisyonun ihtiyaç duyması halinde inceleme için komisyonun bazı üyelerinden oluşan alt komisyonlara gönderilir. Alt komisyon yasa tasarısı üzerinde çalışır ve muhtemelen değişiklikler yapabilir.

Taslak, ihtisas komisyonuna gelir. Uzman komisyonu yeni değişiklikler yapabilir veya alt komite tarafından onaylanan metni kabul edebilir. Taslak ihtisas komisyonunda görüşüldükten sonra TBMM Genel Kuruluna gelir. Yasa taslağı burada madde madde tartışılmaktadır.

Kanun tasarısı Meclis Genel Kurulunda görüşüldükten sonra onay için Cumhurbaşkanlığına gönderilir. Kabul edilmesi halinde yasa tasarısı yayınlanmak üzere Resmi Gazete'ye gönderilir. Kanun Resmi Gazete'de yayımlandıktan sonra Kanunun yürürlük tarihlerinde belirtilen süreler göre yürürlüğe girer.

Görüldüğü gibi bireylerin süreçlere dahil olması yani kanun yapma konusunda fikirlerini bildirmek istiyorsa bunun mevcut olarak sistematik bir yöntemi bulunmamaktadır. Bunun için bireylerin süreçte görevli Milletvekillerine ulaşması ve fikrini ifade etmesi gerekmektedir.

2.2.2. Yasama Süreçlerine Dahil Olmak İsteyen Bireylerin Milletvekillerine Fiziksel Ortamlarda Erişim Yöntemi Olarak TBMM'ye Yapılan Ziyaretler

Çok sayıda ziyaretçi alan TBMM önceleri Ziyaretçilerle ilgili Yönetmeliği vardı ve adı şöyle idi; 'TBMM Binasına Gelecek Ziyaretçi ve Görevlilerin Hareket Tarzlarına İlişkin Yönetmelik'. Yönetmeliğin adı bile ziyaretçi hal ve hareketlerinin tanzimini sağlamaya çalışıyordu. Ancak TBMM Güvenlik Yönetmeliğinin 54. Maddesinde yapılan değişiklikle bu yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır (TBMM Güvenlik Yönetmeliği, 2010).

TBMM'ye giren ziyaretçiler çeşitli yöntemlerle aranmaktadır. Kapı detektörü, el detektörü, x-ray cihazlarının yanı sıra, şüphe uyandıran durumlarda kabin içlerinde hassas arama yapılmaktadır. Bireyler kendi cinsiyetlerinden bir görevli tarafından hassas aramaya tabi tutulmaktadır ve bunu isteme hakları vardır (Uzuner ve Acıbiber, 2001). Ayrıca adetli (genellikle 10'dan fazla) davetiye, kitap, broşür alınması da yasak olduğundan çantalar da bu amaçlı olarak, x-ray cihazı dışında elle hassas aramadan geçirilmektedir. (TBMM Güvenlik Yönetmeliği, 2010) Kart alan ziyaretçiler bu kartı turnikelere okutarak yerleşkeye girmektedirler.

12 Eylül döneminin ağır başlı devlet felsefesini yansıtan bu yönetmelik isabetli bir karar ile kaldırılmıştır. Bugün ağır kurallar olmamakla birlikte TBMM'nin saygınlığı ise genel olarak ziyaretçiler tarafından gözetilmektedir. TBMM'ye gelen ziyaretçilerin yekûnunu grup toplantılarına katılanlar ile iş takibi diye adlandırılan işler için gelenler oluşturmaktadır. Özel günlerde ise Genel Kurul ve tören ve seremoniler için gelenler oluşturmaktadır. TBMM 23. Dönem boyunca 2 milyon 184 bin 277 vatandaşımız giriş yapmıştır. Yani Meclis, aylık ortalama 70 bin, günlük 3 bin 119 kişi tarafından ziyaret edilmiştir. Rehberler aracılığıyla yaklaşık 273 bin kişi Meclis'i gezmiştir (Şahin, 2011).

Milletvekilleri, ziyaretçilerine ait randevu bilgi giriş ve takiplerini kendilerine tahsis edilecek kullanıcı kodu ve şifreleri ile TBMM internet servisi 'Ziyaretçi Randevu Bilgi Sistemi'ni kullanarak yapabilmektedirler. TBMM'ye gelen ziyaretçiler, Dikmen Caddesi tarafında bulunan "Ziyaretçi Kabul Salonundan" giriş ve çıkış yapabilmektedir. TBMM'ye ziyaretçi girişi, saat 10:00'da başlar ve Genel Kurul çalışma günlerinde Genel Kurulun çalışmaya başlamasından bir saat önce, diğer günlerde ise saat 17:00'de sona erer. Gerekli görülen hâllerde ziyaretçi gün ve saatleri belirli bir zaman dilimi için idare amirlerinin çoğunluk imzasıyla aldığı kararlar, acil durumlarda ise güvenlikten sorumlu idare amirinin onayıyla belirlenebilir. Ziyaret saatleri dışında, ziyaretçi ve dinleyiciler milletvekillerinin teyidi ile içeri alınır. Bu amaçla internet ortamında elektronik randevu sistemi kurulmuş olup her milletvekiline bir giriş şifresi verilmektedir (TBMM, 2011).

Ziyaretçiler sadece milletvekillerinin Halkla İlişkiler Binalarındaki çalışma odalarında ziyaretlerini yapabilirler. Ana Binaya milletvekillerince teyidi yapılan kişilerin dışında hiçbir ziyaretçi alınmaz. Ziyaretçiler, milletvekillerinin Genel Kurul çalışmalarının engellenmemesi ve genel güvenliğin sağlıklı yürütülebilmesi çerçevesinde Ana Bina içindeki kulislere giremezler. Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü (18 Aralık 2011 sonrası Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Başkanlığı), Ziyaretçi Kabul Binası 3.katta hizmet vermektedir. Başkanlığa bağlı Basın Bürosu ile Basın Toplantı Salonu ve basın mensuplarına ayrılan bürolar Ana Bina arka cephede, 3 ve 4 numaralı kapılar arasında yer almaktadır (TBMM, 2011).

Ziyaretçi yoğunluğu önemli günlerde artmaktadır. Ancak grup toplantılarının yapıldığı salı günleri sürekli olarak yüksek sayılarda ziyaretçi gelmektedir. Genel Kurul çalışmalarını izlemek için gelenlerin sayısı ise gözlemlerden ve tablolardan anlaşılabileceği gibi çok sayılmaz. Ancak zaten Genel Kurul çalışmalarını izlemek için ziyaretçi gelmesi sembolik önemi haizdir.

TBMM'ye yöresel, dini, folklorik ve meslek kıyafetleri ile ziyarette bulunmak da yasaktır. Bu şekilde girmek isteyenler ilgili İdare Amirinden izin almak zorundadır (TBMM Güvenlik Yönetmeliği, 2010).

2.2.3. e-Randevu

e-Randevu programı, TBMM'ye girmek isteyen randevulu yada randevusuz gelen misafirlerin kayıtlarının ve takiplerinin yapıldığı bir programdır. Milletvekilleri ve TBMM İdari Teşkilatındaki yöneticilerin sekreteryalrı, davet ettikleri kişilerin isimlerini sisteme giriş yaparlar. Ziyaretçi kabul salonu, Dikmen kapı ve Çankaya kapısındaki görevlilerde randevusu olup olmadığını programdan kontrol ederek ziyaretçiye bir kart verip kartı da programa tanıtıp vatandaşı içeriye göndermektedir (TBMM, 2011).

Vatandaş meclisten ayrılırken de görevli memur tarafından ziyaretçi kartını ziyaretçi takip programı üzerinden okutup ne zaman çıktı bilgisini de sisteme kaydedilmektedir. Vatandaşa randevuyu makam sekreteryalrı verebilir (Bilgi İşlem Başkanlığı, Sunum, 2012).

Vatandaş sadece e-Türkiye Portalı (www.turkiye.gov.tr) üzerinden milletvekillerinden randevu talebi edebilirler, makam sistem üzerinden randevuyu kabul ederse vatandaşta bunu turkiye.gov.tr üzerinden görüp meclis içine giriş yapabilir. Bu programı kullanan 4 tip kullanıcı türü vardır, bunlar; Milletvekilleri sekreteryalrı, kapı görevli memurlar, polisler, kapı sorumlularıdır (süper kullanıcı yetkilisi). 2012 yılı başında Basın ve Halkla ilişkiler Başkanlığı yetkilileri çeşitli istek ve talepleri kapsamında program önemli bir revizyona tabi tutulmuştur (Bilgi İşlem Başkanlığı, Sunum, 2012).

e-Randevu sisteminin ziyaretleri kolaylaştırabileceği düşünülse bile ziyaretlerin yasama süreçlerine katılım anlamına geldiğini düşünmek mümkün değildir.

Bu bölüm genel olarak TBMM'ye ziyaretçi girişinin çeşitli zorluklara sahip olmakla birlikte güvenlik gibi sebeplerle çoğunlukla ve büyük ölçüde kısıtlanabildiğini göstermektedir. Ayrıca Genel Kurul çalışmalarını izleyen bireyler tamamen büyük bir sessizlik içinde bu çalışmaları uzaktan izlemeye gelmektedir. Zaten bu alanda yasama sürecine katılım mümkün değildir.

Bu durumda bir bireyin komisyonlarda görüşülmekte olan kanun tasarı/taslak veya teklifleri konusunda ilgili komisyonun üyesi milletvekilinin odasına giderek düşüncelerini anlatmak veya önceden hazırladığı bir yazıyı vermekten başka seçeneği de bulunmamaktadır.

Bireylerin yasama süreçlerine katılımı için TBMM üyeleriyle yapmak zorunda olduğu yüz yüze görüşmelerle etkin ve verimli bir sonuç alınabileceğini düşünmek bile zordur.

2.2.4. Yasama Süreçlerine Dahil Olmak İsteyen Bireylerin Kullanabileceği Elektronik Erişim Yöntemleri Ve Değerlendirilmesi

2.2.4.1. TBMM Dilekçe Portalı veya E-dilekçe

Anayasaya göre vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında yetkili makamlara ve TBMM'ye yazı ile başvurma hakkına sahiptir. Dilekçe Komisyonu, Anayasal bir temele sahip olup, TBMM'ye gönderilen dilek ve şikâyetleri inceler. Dilekçe sahiplerine, başvurularının sonucu gecikmeksizin yazılı olarak bildirilir. Dilekçe komisyonu TBMM'nin yürütmeye ilişkin birkaç organından biridir. Dilekçe Komisyonunun; başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtibinden oluşan Başkanlık Divanı, Komisyona gelen dilekçeleri inceler. Belli bir konuyu ihtiva etmeyen, mevzuat değişikliğini gerektiren, Yargı mercilerinin görev alanına giren konularla ilgili olan veya haklarında bu merciler tarafından verilmiş bir karar bulunan, Yetkili idarî makamlarca verilen kesin cevap suretini ihtiva etmeyen, Kanunun dilekçede bulunmasını zorunlu gördüğü şartlardan herhangi birini taşımayan, dilekçelerin görüşülemeyeceğini karara bağlar. Bu kararlar Komisyon Başkanlık Divanınca ilan edilir ve ayrıca TBMM üyelerine dağıtılır (Neziroğlu v.d., 2011).

e-Dilekçe programı, Dilekçe Komisyonunun TBMM iç tüzüğünde yer alan konularla ilgili olarak vatandaşlardan dilekçe almayı internet ortamından sağlamaktadır. Vatandaşın öncelikle portale kayıt olmak zorundadır. Kayıt esnasında Mernis'ten kimlik sorgulama ve Cep telefonlarına GSM No doğrulama kodu gönderimi yapılmaktadır. Gelen dilekçeler komisyon uzmanları tarafından incelenir. Bunlardan dilekçe şartını taşıyanlar işleme alınır, değilse geldiği adrese iade edilir (Bilgi İşlem Başkanlığı, Sunum, 2012).

Vatandaş birden fazla dilekçe gönderebilir ve her bir dilekçenin hangi durumda olduğunu da sisteme bağlanmak suretiyle takip edebilir. Ayrıca dilekçe başvurusu Türkiye'nin e-devlet kapısı olarak bilinen www.turkiye.gov.tr üzerinden de yapılabilir. Dilekçe portalı üzerinden kabul edilen dilekçeleri memurlar uzmanlara havale edip gerekli diğer işlemlere tabi tutarak dilekçenin sonuçlandırmasını yapılır. Tüm dilekçe süreçleri portal üzerinden yapılarak takip edilebilir. Komisyon başkanı ve üyeler sonuçlanan dilekçelerle ilgili gerekli imzalarını dilekçe portalı üzerinden elektronik imza kullanarak atabilmektedir. Bu

portali kullanma bakımından 5 değişik yetki seviyesi bulunmaktadır. Bunlar; vatandaş, memur, uzman, Başkan ve Komisyon Üyeleridir (Bilgi İşlem Başkanlığı Sunum, 2012).

Bu sistemin yasama sürecine aktif katılım olduğu düşünülemez. Burada daha çok bireyler kurumlara başvurularından çözüm elde edememeleri üzerine yaptıkları müracaatlarla ilgili iş ve işlemler gözlenmektedir. Sadece aynı konuda verilen dilekçelerin artması ilgili konu hakkında gerekli düzenlemeleri bir ölçüde ortaya koyabilir. Bu ise sadece talep yaratma veya farkındalık oluşturma denilebilecek bir süreçtir. Yani bu süreç yasama sürecinin bir parçası değildir.

2.2.4.2. TBMM Bilgi Edinme Portalı

Vatandaşların süreçlere erişimi için TBMM Bilgi Edinme portaline verecekleri dilekçeler de bir yöntem olarak görülebilir. Ancak bu portal işleyişi bakımından TBMM İdari Teşkilatı ile bireyler arasında bir köprü görevi görmekte ve gerek işletimi gerekse de kuruluş amacı yasama süreçlerinde bireylere aktif ve katılımcı bir rol vermek değildir.

2.2.4.3. CİMER

Önceleri Bimer ve Cimer adında iki ayrı sistem ile hizmet verilmekte idi. 2017 yılında yapılan halk oylaması ile Anayasa değişikliği sonucunda 2018 yılı Genel Seçimlerinin ardından Başbakanlığın kaldırılmasıyla birlikte Bimer yapısal olarak kaldırılmış ve Cimer olarak tek bir sistem ile devam edilmektedir. CİMER, “Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi” ifadesinin kısaltmasıdır. CİMER, dilekçe hakkı ve bilgi edinme hakkının kullanımı için oluşturulan elektronik bir kamu hizmeti aracıdır. Bilgi iletişim teknolojileri imkânlarından yararlanılarak oluşturulan CİMER’e yapılan tüm başvurular İletişim Başkanlığı tarafından takip edilebilmektedir. CİMER, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığının sorumluluğunda yürütülmektedir. CİMER’e yapılan başvurulara yalnızca yetkilendirilmiş kamu personeli tarafından erişim sağlanabilmektedir. Öte yandan bu sistem aracılığıyla TBMM İdare teşkilatına erişim mümkün olmamaktadır. Dilekçenin yazıldığı Kurum seçenekleri arasında TBMM yoktur.

Yine de bireylerin bir şekilde Devlet kurumları içinde hazırlanmakta olan yasa tasarıları konusunda haberleri olduğu durumlarda fikirlerini ilgili Devle kurumuna iletmek için bir yol olduğu ifade edilebilir.

2.2.4.4. TBMM WEB SİTESİ

Kanunların yasalaşma sürecinde, teklif/tasarı/taslak ve genel kurul süreçleri TBMM web sayfasından izlenebilmektedir. Özellikle TBMM tutanak hizmetleri çok gelişmiştir. Her biten Birleşim’in ardından ‘son tutanak’ adı altında o günkü görüşmelere dair tüm detaylar TBMM Tutanak hizmetleri Başkanlığınca sağlanan içeriğin web sitesinde yayınlanmasıyla vatandaşların bilgisine sunulmaktadır.

Ancak şurası da açık bir gerçektir ki bu durum bireylerin süreç hakkında bilgi edinmesinden daha ileri bir anlam taşımamakta ve sürece dahil olma gibi bir imkân sunmamaktadır.

Öte yandan geçmişte birkaç defa bazı yasal süreçler hakkında bireylerin görüş sunmasına TBMM WEB sitesi üzerinden imkân sağlanmıştır.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemizde bireylerin yasama süreçlerine katılımı şu an için sadece kişisel gayretleri ile ulaşacakları ve ilgili ihtisas komisyonu üyesi milletvekillerine fikirlerini ulaştırmakla mümkündür. Sivil Toplum Kuruluşları kendilerini ilgilendiren konularda az çok fikir beyan edebilmektedir. Ama bu zorunlu bir süreç değildir. Ayrıca bireyler bu örgütlenmelerden bağımsız olarak da görüş ve önerilerini paylaşabilmelidir.

Oysa ki çalışma ofisleri TBMM kampusu içinde bulunan milletvekillerine erişim ise hiç de kolay değildir. TBMM son yıllarda artan güvenlik prosedürleri yüzünden ziyaret edilmesi kolay olmayan bir yerleşkeye sahiptir. Buna salgın hastalıklar da eklendiğinde durum büsbütün karmaşık bir hal almıştır.

Bunun yerine elektronik ortamda yasama süreçlerine katılımın artırılması gerekmektedir. Yasama süreçlerinin ve safhalarının komisyonlardaki ve genel kuruldaki görüşme tutanaklarının web sitesinden sağlanması güzel bir olgudur. Ayrıca Genel kurul görüşmelerinin televizyonlardan yayınlanması da bireylerin şeffaf devlet ilkesine uygun süreçleri takibi konusunda önemlidir. Ancak izlemek sürece katılmak anlamını taşımadığı gibi daha bu aşamalara gelmeden yasama süreçlerine katılım esas anlamlı olacak şeydir.

TBMM Resmi İnternet sitesi bireylerin yasama süreçlerine katılımına ilişkin düzenlemeler yapılmalıdır. Mesela bir yasa teklifi için dilekçe toplama prosedürü elektronik imza ya da e-devlet girişi ile yapılabilir.

Kurumlar ise ele aldıkları ve tasarı ya da taslak sürecinde görüşe açabilir ve bireylerin bu konudaki görüşlerini Cimer üzerinden toplayabilirler.

TBMM e-dilekçe portalı ile bir de yasama süreçleri ile ilgili görüş ve öneriler de toplayabilir. TBMM'nin görüşülen kanunların teklif/tasarı/taslak süreçleri ile ilgili doğrudan komisyon üyesi milletvekillerine e-posta atmaları önünde ise bir engel yoktur. Ancak burada ise teknik bazı ayrıntılar gündeme gelecektir. Mesela ilgili Milletvekilinin e-postası bazen o kadar fazla e-posta alabilir ki Milletvekili bunları okuyup tasnif etmekte bile zorlanır. Bunun yerine görevi bu e-postaları okuyup tasnif etmek olan yasama uzmanları görevlendirilmelidir.

KAYNAKLAR

Arınç, B. (2005). Başkanın Basın Açıklamaları, http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tbmm_basin_aciklamalar

Arkitera, (2009). <http://v3.arkitera.com/yp114-tbmm-yapi-kompleksi-mi-mari-proje-yarismasi.html?year=&aID=859>, [Erişim Tarihi: 14.5.2012]

Bilgi Güvenliği Derneği, (2012). 2.5.2012 tarihli Bilişim ve İnternet Araştırma Komisyonuna Yapılan Sunum Notu.

Bilgi İşlem Başkanlığı, (2012). 18.4.2012 tarihli Bilişim ve İnternet Araştırma Komisyonuna Yapılan Sunum Notu.

Çiçek, C. (2005). Başkanın Basın Açıklamaları, <http://baskanlik.tbmm.gov.tr/aciklama.aspx>

DOJ, (2012). Department of Justice, <http://www.justice.gov/oig/reports/plus/a1021.pdf>,

ECPRD, (2012). TheEuropeanCentreforParliamentaryResearchandDocumentation, <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd>,

Fountain, J. E. (2001). Building the Virtual State, Virginia.

İçtüzük, TBMM İçtüzüğü, Karar No: 584, 1973.

İşletme Yapım Başkanlığı, (2012). 18.4.2012 tarihli Bilişim ve İnternet Araştırma Komisyonuna Yapılan Sunum Notu.

Koruma Yönetmeliği, (2010). 3.7.2010 Tarihli Koruma Daire Başkanlığı, Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği.

Koruma Yönetmeliği, (2012). 27.6.2012 Tarihli Koruma Daire Başkanlığı, Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği.

Neziroğlu, İ. Kocaman, H. Gökçimen, S. (2011). Yasama El Kitabı, TBMM Basımevi, Ankara.

Şahin, M. A. (2011). Başkanın Basın Açıklamaları, http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tbmm_basin_aciklamalar.

TBMM, (2009). Basın ve Yayın Mensuplarının Çalışmaları Hakkında Yönetmelik. TBMM, (2011), Milletvekili Rehberi, Ankara.

TBMM, (2012). Yarım Asırlık Meclis Binası, Ankara.

TBMM 24.Dönem 1. ve 2.YasamaYılı Faaliyet Raporu, 2012.

Toptan, K. (2009). Başkanın Basın Açıklamaları, http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tbmm_basin_aciklamalar,

Uzuner, A. Acıbiber, Y. (2001). Hava Meydanı Güvenliği Eğitimi, Özen Yayıncılık, Ankara.